

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง อำนาจความร่วมมือและความขัดแย้ง ระหว่างเจ้าอาวาสและผู้นำชุมชน กรณีศึกษาเขต อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ประสงค์ดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาอำนาจ ความร่วมมือและความขัดแย้งระหว่างเจ้าอาวาสและผู้นำชุมชน
2. เพื่อศึกษาเข้าใจเชิงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ต่อ อำนาจ,ความร่วมมือและความขัดแย้ง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความร่วมมือและความขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาส

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาโดยมีกลุ่มเป้าหมายคือผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสที่อยู่ในเขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ วิธีการศึกษาประกอบไปด้วยการแจกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในแต่ละหมู่บ้าน และเจ้าอาวาสในแต่ละวัด เพื่อให้ได้ตัวแทนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 251 ราย โดยผู้ศึกษาได้ศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งมีผลดังจะสรุปต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ จากตารางแสดงเพศของผู้นำชุมชนพบว่า มีเพศชายมากที่สุดถึงร้อยละ 76.9 และเพศหญิงร้อยละ 22.5 (จากตาราง 4.3.1 ผู้นำชุมชน) เจ้าอาวาส คิดเป็น 100 (ไม่ระบุเพราะมีเพศเดียว เพศบรรพชิต)

อายุ จากตารางแสดงอายุของผู้นำชุมชนพบว่า อายุตั้งแต่ 41 – 50 มีจำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ 42.2 อันดับที่ 2 คือ ตั้งแต่ 51 – 60 คิดเป็นร้อยละ 25.2 และ ตั้งแต่ 31 - 40 คิดเป็นร้อยละ 25.2 ส่วนอายุตั้งแต่ 20 – 30 มีน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 2.7 (จากตาราง 1.2 ผู้นำชุมชน)

อายุ จากตารางพบว่า อายุของเจ้าอาวาส มีอายุตั้งแต่ 41 – 50 มากที่สุดถึงร้อยละ 43.8 อายุตั้งแต่ 51 – 60 อยู่ระดับรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 21.9 อายุตั้งแต่ 20 -30 อยู่ระดับที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 28.1 และอายุตั้งแต่ 31 – 40 น้อยคิดเป็นร้อยละ 6.3 ที่สุด จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 32 รูป (จากตาราง 4.1.1 เจ้าอาวาส)

การศึกษา จากตารางพบว่า ระดับความรู้ของเจ้าอาวาส มีความในระดับปริญญาตรี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 มีความรู้ในระดับปริญญาโท รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 33.3 ประถมศึกษา เป็นอันดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 13.3 ส่วนที่น้อยที่สุด คือ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยคิดเป็นร้อยละ 3.3 ส่วนความรู้ในระดับสูงกว่าปริญญาโทนั้น มีค่าเป็น 0 (จากตาราง 4.1.3 เจ้าอาวาส)

การศึกษา จากตารางแสดงการศึกษาของผู้นำชุมชน พบว่า ผู้นำชุมชนมีความรู้อยู่ในชั้นมัธยมศึกษา มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 58.5 อันดับที่สองคือชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 29.3 อันดับที 3 คือระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 12.3 ระดับที่สุดท้ายคือ ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 0.7 พบว่ามีความรู้ระดับสูงกว่าปริญญาโท มีค่าเป็น 0 (จากตาราง 4.3.3 ผู้นำชุมชน)

รายได้ จากตารางแสดงรายได้ของผู้นำชุมชนพบว่า ผู้นำชุมชนมีรายได้ตั้งแต่ 3,001 – 5,000 บาท มากที่สุดถึงร้อยละ 41.5 อันดับที2 คือ ตั้งแต่ 5,001 – 7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.9 อันดับที3 คือ มากกว่า 9,000 บาทขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 12.3 อันดับที 4 คือตั้งแต่ 7,001 – 9,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 10.9 และพบว่า ผู้นำชุมชนมีรายได้ ต่ำกว่า 3,000 บาท น้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 3.4 (จากตาราง 4.3.5)

สถานภาพทางการสมรส จากตารางแสดงสถานภาพสมรสของผู้นำชุมชน พบว่า มีผู้นำชุมชนที่สมรสแล้วมากที่สุดร้อยละ 82.9 อันดับที2 ยังโสด ร้อยละ 9.5 และพบว่าหม้าย/หย่าร้าง น้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 7.5 (จากตาราง 4.3.4 ผู้นำชุมชน)

สถานภาพทางท้องถิ่น จากตารางแสดงสถานภาพทางท้องถิ่นพบว่า เป็นคนในท้องถิ่น แต่กำเนิด มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 68.7 ย้ายมาจากท้องถิ่นใกล้เคียงคิดเป็นร้อยละ 14.9 ย้ายมาจากอำเภออื่น คิดเป็นร้อยละ 8.2 ย้ายมาจากจังหวัดอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 6.8 (จากตาราง 4.3.7 ผู้นำชุมชน)

สถานภาพทางท้องถิ่น จากตารางแสดงสถานภาพทางท้องถิ่นพบว่า เป็นผู้ที่มาจากท้องถิ่นอื่นตั้งแต่ 6 – 10 ร้อยละ 30 เป็นผู้ที่มาจากถิ่นอื่นตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ร้อยละ 23.3 เป็นผู้มาจากท้องถิ่นอื่น แต่มาอยู่น้อยกว่า 5 ปีร้อยละลงมา 16.7 เป็นผู้อยู่ท้องถิ่นเดิม ร้อยละ 16.7 เป็นผู้มาจากท้องถิ่นอื่นแต่มาอยู่ตั้งแต่ 11 – 15 ปีร้อยละ13.3 (จากตาราง 4.1.6 จากแบบสอบถามเจ้าอาวาส)

5.1.2 ด้านอำนาจ,ความร่วมมือ และความขัดแย้งระหว่างเจ้าอาวาสและผู้นำชุมชน

จากการศึกษาวิจัยผลของอำนาจความร่วมมือและ ความขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสได้บทสรุปดังที่จะอธิบายดังนี้

ด้านอำนาจพบว่า อำนาจระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสเป็นลักษณะสองทางคือ อำนาจของเจ้าอาวาสและอำนาจของผู้นำชุมชน อำนาจของเจ้าอาวาสเกิดได้สองลักษณะ คือ

อำนาจการปกครอง และอำนาจการบริหาร อำนาจการปกครองเป็นอำนาจตามกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยอำนาจตามพระราชบัญญัติสงฆ์นี้ให้อำนาจเจ้าอาวาสในการปกครองควบคุมดูแลวัดมาตามที่จะกล่าวในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

1. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
2. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและภิกษุที่มิอยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น

ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

3. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและภิกษุ
4. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา 38 เจ้าอาวาส มีอำนาจดังนี้

1. ห้ามบรรพชิตและภิกษุซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
2. สั่งให้บรรพชิตและภิกษุที่มิอยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
3. สั่งให้บรรพชิตและภิกษุที่มิอยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัด ทำงานภายในวัดหรือทำ

ทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ เมื่อบรรพชิตหรือภิกษุประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งไม่ชอบโดยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม พร้อมกันนี้ผู้ศึกษาได้ยกผลการวิจัยจากการตอบแบบสอบถามตาราง 4.4.25 ในส่วนของผู้นำชุมชนและส่วนของเจ้าอาวาสในข้อ 4.2.24 และ 4.2.25 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำนาจการปกครองเป็นอำนาจโดยตรงของเจ้าอาวาสโดยในส่วนนี้ผู้นำชุมชนไม่มีบทบาทมาก

อำนาจบริหารอันเกิดจากการได้รับความร่วมมือจากชุมชน อันเป็นผลมาจาก การยอมรับของชุมชน โดยอาศัยคุณธรรม,ศีลธรรม,วัฒนธรรมประเพณีความเชื่อทางศาสนา อำนาจลักษณะนี้เป็นอำนาจโดยอ้อม ดังที่กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2540: บทคัดย่อ กล่าวว่า “ความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนแบ่งเป็น 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยหลักหรือปัจจัยโดยตรงประกอบด้วย ความสามารถพิเศษ หรือ คุณลักษณะเฉพาะของเจ้าอาวาส บุคลิกภาพ/ ภาวะผู้นำ เช่น ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ ที่ปฏิบัติตนในพระธรรมวินัย และกระบวนการบริหาร และการทำงานอย่างเป็นระบบ อาทิ การจัดองค์กร การบริหารบุคลากร การติดตามงาน การบริหารการเงิน เป็นต้น .

2. ปัจจัยเสริม คือ ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนได้แก่สภาพแวดล้อม ท่าเล ที่ตั้ง บรรยากาศในวัด เช่น เป็นโบราณสถาน มีโบราณวัตถุทางศิลปวัฒนธรรม และอื่น ๆ”

อำนาจของผู้นำชุมชนพบว่า อำนาจอันเกิดจากพระราชบัญญัติกฎหมายการปกครองท้องถิ่น อำนาจอันเกิดจากการเป็นผู้ดำรงอยู่ในท้องถิ่น โดยอาศัยระบบอุปถัมภ์ระหว่างญาติ

ด้านความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสจากการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสและผู้นำชุมชนร่วมมือกันในประเด็นสาธารณะ หรือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และศาสนา จากการศึกษาวิจัยพบว่า ด้านความร่วมมือของเจ้าอาวาสกับผู้นำชุมชน จะอยู่ในรูปของการทำกิจกรรมที่อุปถัมภ์ช่วยเหลือกัน และกัน เช่น กิจกรรมด้านศาสนา การสร้างเสนาสนะ โดยอาศัยประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนเป็นพื้นฐาน

ด้านความขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชนกับเจ้าอาวาสจากการศึกษาพบว่า สาเหตุของการขัดแย้งมาจาก เรื่องผลประโยชน์อันเกิดขึ้นกับกิจกรรมของวัด บทบาทอำนาจหน้าที่ทับซ้อนของเจ้าอาวาสในการทำกิจกรรมร่วมกัน ศีลธรรมคุณธรรมของผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาส อันเกิดจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น (อ้างในผลการวิจัยเชิงประมาณ ตาราง 4.2.23., 4.2.27 และ 4.2.7 จากการสอบถาม เจ้าอาวาส และตาราง 4.4.11 , 4.4.19 ในส่วนของผู้นำชุมชน)

จากผลการศึกษาวิจัยความรู้ความเข้าใจเชิงสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสต่อการศึกษาอำนาจ ความร่วมมือ และความขัดแย้งพบว่า เป็นความสัมพันธ์กันระหว่างเจ้าอาวาสและผู้นำชุมชนเป็นแบบบทบาททับซ้อนทางหน้าอำนาจหน้าที่ ดังจะเห็นได้จากผลงานวิจัยเกี่ยวกับ อำนาจการบริหารงานเจ้าอาวาสและผู้นำชุมชนอันนำไปสู่การมีส่วนร่วมระหว่างกัน เช่น การทำกิจกรรมของวัด,การก่อสร้างเสนาสน และการติดต่อประสานงานกับหน่วยราชการ จากงานวิจัยของเจ้าอาวาส ตาราง 4.2.23, 4.2.27 และ 4.2.7 ส่วนของผู้นำชุมชน ตาราง 4.4.11และ ตาราง 4.4.20

จากผลการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความสัมพันธ์เชิงอำนาจความร่วมมือ และความขัดแย้ง ระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาส พบว่า ปัจจัยหลักที่มีผลอำนาจความร่วมมือ และความขัดแย้ง คือ บทบาทหน้าที่ที่กำลังดำรงตำแหน่ง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าอาวาส เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อ อำนาจ ความร่วมมือและความขัดแย้ง ระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาส (จากการศึกษาวิจัยข้อ 4.2.9 พบว่าผู้นำชุมชนส่วนมากได้รับการมอบหมายจากทางวัด โดยมีผลค่าเฉลี่ยเป็น 3.31 และจากการวิเคราะห์ผลการวิจัยข้อ 4.2.16 พบว่า การบริหารงานของเจ้าอาวาสจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชนและชุมชนอยู่ในระดับที่สูง โดยมีผลค่าเฉลี่ยเป็น 4.16 นอกจากนั้นยังมีทฤษฎีการมีส่วนร่วมที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้นประกอบไปด้วย 1. การเป็นสมาชิก 2. การเข้าร่วมประชุม 3. การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ 4. การเป็นกรรมการ 5. การดำรงตำแหน่งต่าง ๆ (อ้างใน ทักษิณย์ ทองสว่าง, 2549: 305 - 306)

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง อำนาจ,ความร่วมมือและความขัดแย้งของผู้นำชุมชน ในเขตอำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เจ้าอาวาสและผู้นำชุมชนมีความเข้าใจอำนาจของกันอยู่ในระดับดี ดังจะเห็นได้ว่าอำนาจของผู้นำชุมชนที่มีต่อการปกครองในวัด คือการรับพระภิกษุสามเณรเข้ามาในวัด อยู่ในเกณฑ์น้อย โดยมีค่าเฉลี่ย 2.03 เจ้าอาวาสมีอำนาจการทำโทษพระภิกษุสามเณรที่ทำผิดอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.91 แสดงว่าอำนาจของเจ้าอาวาส มีมากในเรื่องการปกครอง โดยเฉพาะการปกครองในวัดเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างผลการวิจัยทั้งสอง จึงสามารถอธิบายว่าอำนาจของเจ้าอาวาสที่ได้รับจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ นั้นเป็นอำนาจที่เกี่ยวกับเรื่องการปกครองในวัดซึ่งเป็นอำนาจโดยตรง แต่อำนาจการบริหารนั้นเป็นอำนาจที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้นำชุมชนและชุมชน และส่วนอำนาจของผู้นำชุมชนนั้นได้จากพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่น ซึ่งอำนาจทั้งสองเป็นลักษณะที่เกิดจากการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาส (จากลักษณะอำนาจและความร่วมมือนี้จะอธิบายในแนวคิดการรวมอำนาจ การแบ่งอำนาจการกระจายอำนาจและแนวคิดการมีส่วนร่วม ต่อไป) ซึ่งจะสามารถอธิบายเกี่ยวกับความร่วมมือต่อไป

ด้านความร่วมมือดังที่กล่าวไว้ในด้านอำนาจพบว่าอำนาจของเจ้าอาวาสในการบริหารงานกิจกรรมวัดนั้นได้จากการร่วมมือระหว่างชุมชนดังจากที่ศึกษาไว้ในผลการวิจัยดังนี้คือจากการศึกษาวิจัยเจ้าอาวาสพบว่าเจ้าอาวาสได้รับความร่วมมือในการทำกิจกรรมทางศาสนาจากผู้นำชุมชน โดยแสดงผลค่าเฉลี่ย คือ 3.56 เจ้าอาวาสเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน และชุมชนมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมทางวัดทำให้เกิดผลดีต่อชุมชน โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 3.94 การบริหารงานของเจ้าอาวาสจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชนและชุมชนอยู่ในระดับที่สูง โดยมีผลค่าเฉลี่ยเป็น 4.16 เจ้าอาวาสต้องการให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการสร้างเสนาสนะของวัด โดยมีผลค่าเฉลี่ยเป็น 3.97 เจ้าอาวาสต้องการความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการติดต่อหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีผลค่าเฉลี่ยเป็น 3.06

จากศึกษาวิจัยพบว่าผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมกิจกรรมของวัด โดยมีผลค่าเฉลี่ยเป็น 3.67 ผู้นำชุมชนส่วนมากได้รับการมอบหมายจากทางวัดในการทำกิจกรรมของวัด โดยมีผลค่าเฉลี่ยเป็น 3.31 ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมต่อการสร้างเสนาสนะของทางวัด โดยมีผลค่าเฉลี่ยเป็น 3.23 ดังที่กล่าวว่าทั้งอำนาจ ความร่วมมืออันเป็นผลที่ได้จากอำนาจการบริหารหรือกิจกรรมที่เจ้าอาวาสและผู้นำชุมชนจะต้องร่วมกันทำกิจกรรม ประกอบกับความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกในชุมชนซึ่งกล่าวคืองานของวัดนั้นคืองานของชุมชนและงานบางอย่างของชุมชนก็เป็นงาน

ของวัดจึงทำให้มีประเด็นเรื่องอำนาจและความร่วมมือระหว่างเจ้าอาวาสและผู้นำชุมชน ส่วนประเด็นเรื่องความขัดแย้งจากการศึกษาวิจัยมีส่วนน้อยดังจะอธิบายดังต่อไปนี้คือ

ด้านความขัดแย้งของผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสอันเป็นผลเกี่ยวกับ ผู้นำชุมชนเห็นว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างผู้นำชุมชนกับเจ้าอาวาสเป็นสาเหตุมาจากเรื่องการเงิน โดยมีผลค่าเฉลี่ยเป็น 3.08 จากการศึกษาวิจัยประเด็นความขัดแย้งแล้วพบว่าประเด็นที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชนกับเจ้าอาวาสเป็นลักษณะทางอำนาจในการบริหารซึ่งเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าอาวาสกับผู้นำชุมชนจึงพบประเด็นเรื่องการขัดแย้งน้อย ส่วนเรื่องการเงินของสงฆ์เป็นเรื่องที่พระสงฆ์จะดูแลกันเอง ซึ่งตรงกับลักษณะการปกครองสงฆ์ที่มีผู้ดูแลเป็นระดับชั้น เช่น เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เป็นต้น

การอธิบายโดยใช้แนวคิดประกอบการอธิบายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลของอำนาจ ความร่วมมือและความขัดแย้งของผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสเพื่อให้เกิดความเข้าใจจะได้อธิบายแนวคิดที่ยกมาประกอบดังนี้คือ

แนวคิดเรื่องการรวมอำนาจ ซึ่งจะอธิบายลักษณะดังนี้ คือ การมีอำนาจสูงสุดในการปกครอง (ประยูร กาญจนกุล, 2523: 30- 38) การรวมอำนาจมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีอำนาจที่ขึ้นตรงอยู่กับส่วนกลาง เพื่อที่จะสามารถใช้กำลังนั้นได้เด็ดขาดและทัน ท่วงที หากมีความจำเป็นต้องใช้กำลังบังคับ และใช้เป็นปัจจัยในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยคำนึงถึงเสถียรภาพเป็นสำคัญ

2. ชั้นสูงซึ่งเป็นหัวหน้าระดับ มหาเถรสมาคม สมเด็จพระสังฆราช มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการได้ทั่วประเทศ องค์การระดับภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นต้องต้องรอฟังคำสั่งจากส่วนกลาง

3. มีการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น ที่ผู้ดำเนินการปกครองต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและขึ้นต่อกันตามลำดับชั้นบังคับบัญชา กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ผู้มีตำแหน่งสูงมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือเจ้าหน้าที่ผู้มีตำแหน่งรองลงมาตามลำดับ โดยมีวินัยเป็นเครื่องบังคับและผู้มีอำนาจบังคับบัญชาก็ต้องรับผิดชอบในราชการที่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้ปฏิบัติไปตามคำสั่งของตน

4. นโยบายในการปกครอง โดยส่วนกลางจะเป็นผู้กำหนดทิศทางให้ผู้อยู่ระดับล่างปฏิบัติ จากผลการวิจัยที่ได้และนำมาวิเคราะห์กับแนวคิดสามารถอธิบายได้ว่า อำนาจของคณะสงฆ์เป็นอำนาจการรวมศูนย์โดยการปกครองและการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง โดยคณะสงฆ์ส่วนกลางได้แบ่งอำนาจและกระจายอำนาจให้กับสงฆ์ที่อยู่ในท้องที่โดยการผ่านกันตามสายระดับชั้นดังที่แสดงใน ภาพ 1.1 แผนผังแสดงการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งการปกครองแบบนี้เป็นลักษณะควบคุมพระสงฆ์ให้อยู่ในวินัยสงฆ์ส่วนอำนาจการบริหารนั้นคณะสงฆ์ได้มอบอำนาจให้สงฆ์ผู้รับตำแหน่งเช่น เจ้าคณะภาคเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส การมอบ

อำนาจดังกล่าวทำพระสงฆ์ที่ได้รับการมอบหมาย เช่น เจ้าอาวาสมีอำนาจในการปกครองพระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดตามที่ได้รับอำนาจจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตามมาตรา 37 และ 38 ซึ่งเป็นอำนาจการรวมศูนย์โดยอำนาจของเจ้าอาวาสมีอำนาจมากตามกฎหมายพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้นจึงพบในผลการวิจัยว่าผู้นำชุมชนจะไม่มีส่วนร่วมกับการปกครองในวัดหรือมีส่วนร่วมน้อยในการปกครองวัด เช่น การรับพระภิกษุสามเณร เป็นต้น

หลักแนวคิดการแบ่งอำนาจซึ่งจะวิเคราะห์ในแบบของการปกครองและการบริหารคณะสงฆ์ ตามที่มีผู้กล่าวไว้ดังนี้ (ประยูร กาญจนกุล, 2523: 37-40) ลักษณะสำคัญของการแบ่งอำนาจมีดังต่อไปนี้

1. ต้องมีผู้บริหารส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนกลางเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองทั่วประเทศ ซึ่งจะเป็นผู้จัดแบ่งอำนาจของตนไปให้แก่ส่วนภูมิภาค
2. ต้องมีเจ้าหน้าที่ตัวแทนจากส่วนกลางประจำอยู่ตามส่วนต่างๆ ของประเทศ เช่น มณฑล จังหวัด อำเภอ เจ้าหน้าที่เหล่านี้ปฏิบัติงานในฐานะตัวแทนของส่วนกลางมีอำนาจถอดถอนและควบคุมบังคับบัญชา
3. ส่วนกลางจะแบ่งอำนาจให้ส่วนภูมิภาคเฉพาะเรื่องหรือเฉพาะบางขั้นตอน แล้วแต่ส่วนกลางจะเห็นสมควรและจะเรียกคืนเมื่อไรก็ได้

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถอธิบายกับผลการวิจัยดังนี้คือ ลักษณะและการบริหารสงฆ์ดังนี้คือ การบริหารสงฆ์เป็นการบริหารโดยส่วนกลาง ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชและมหาเถรสมาคม เป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจและสั่งการพระสงฆ์ทั่วประเทศ แต่ได้แบ่งอำนาจให้กับพระสงฆ์ราชาคณะให้บริหารตามระดับชั้น เช่น เจ้าคณะหนใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส ดังที่กล่าวมาแต่ละระดับชั้นจะเป็นตัวแทนของส่วนกลางที่มอบอำนาจโดยการแบ่งอำนาจ ซึ่งส่วนกลางมีอำนาจถอดถอนและบัญชา โดยพระสงฆ์ที่ได้รับการแต่งตั้งจะปฏิบัติตามคำสั่งของส่วนกลาง ซึ่งลักษณะดังกล่าวรวมถึงการบริหารวัดตามอำนาจของเจ้าอาวาสโดยเจ้าอาวาสเป็นศูนย์รวมอำนาจในวัด โดยการบริหารงานวัดก็เป็นลักษณะการแบ่งอำนาจให้กับพระภิกษุในวัดทำและสามารถถอดถอนได้ตามแต่เจ้าอาวาสจะเห็นสมควร (ลักษณะดังนี้เป็นตามลักษณะของวัดที่มีพระเณรมาก อำเภอแม่ริมพบได้น้อยส่วนมากเจ้าอาวาสเป็นผู้ทำงานเองและบริหารงานเอง เนื่องจากมีจำนวนพระเณรน้อย)

แนวคิดการกระจายอำนาจเป็นการกระจายอำนาจการบริหารซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงการกระจายอำนาจดังนี้คือ หลักการกระจายอำนาจ หมายถึง การปกครองในท้องถิ่นที่มอบอำนาจการตัดสินใจให้แก่สภาที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นปฏิบัติการในขอบเขตอำนาจของ

ตนเอง และมีเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่น (Encyclopedia of Britannica, อ้างใน รุ่งโรจน์ เรื่องทรัพย์, 2540: 18) จากแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาอธิบายกับผลการวิจัยดังนี้

การกระจายอำนาจของคณะสงฆ์ในบริบทของสงฆ์ท้องถิ่นซึ่งได้รับอำนาจจากส่วนกลาง โดยเจ้าอาวาสหรือวัดได้นำมาบริหารงาน การบริหารนั้นทำให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าอาวาสและผู้นำชุมชน โดยมีการกระจายงานให้ผู้นำชุมชนหรือบุคคลที่ทางวัดแต่งตั้งเนื่องจากงานบางอย่างเจ้าอาวาสไม่สามารถทำนิติกรรมหรือดำเนินการได้จึงมีการกระจายให้กับชุมชนเป็นผู้ดูแล หรือให้ความช่วยเหลือ ซึ่งมีพิธีการกระจายอำนาจนั้นอาจจะทำโดยหลายลักษณะ เช่น การมอบให้ โดยการแต่งตั้งให้มาทำงาน, การมีตำแหน่งทางสังคมและการคัดเลือก ซึ่งทั้งสามอย่างสามารถอธิบายเป็นลักษณะวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างนี้ว่า

1. การกระจายอำนาจโดยการแต่งตั้ง เป็นการมอบงานให้ทำโดยอาศัยความเป็นผู้ได้รับความไว้วางใจในชุมชนหรือบางที่เป็นผู้มีความสามารถในด้านต่างๆ ที่ไม่มีตำแหน่งทางหมู่บ้าน เช่น นักกฎหมาย ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะเป็นทั้งผู้มีความสามารถและอาจเป็นผู้มีบารมีในชุมชนก็ได้ และการแต่งตั้งจะเป็นในรูปแบบของ กรรมการ ไวยาวัจกร มัคคานายก (อาจารย์วัด) ก็ได้

2. การกระจายอำนาจโดยใช้ตำแหน่งที่มีอยู่แล้ว เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในลักษณะทางสังคมทางเหนือมักจะมอบให้ผู้มีตำแหน่งมาทำงานร่วมกัน เช่น การให้เป็นกรรมการ การให้เป็นไวยาวัจกร เป็นต้น

3. การกระจายอำนาจ โดยการมอบหมายให้ผู้ที่ได้รับคัดเลือกจากชุมชนเห็นได้ชัดเจนจาก ระบบหัวหมวด กล่าวคือ เป็นระบบเดิมที่ได้มีมาก่อนซึ่งเป็นการบริหารของวัดเพื่อที่จะเป็นผู้นำในกลุ่มของแต่ละหมวด เช่น ในวัดหนึ่งอาจจะมีหลายหมู่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้านก็จะแบ่งเป็นหลายหมวด ในแต่ละหมวดจะคัดเลือกหัวหน้าหมวด เพื่อเป็นตัวแทนหรือผู้นำหมวดเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมของวัด เช่น นำลูกหมวดไปปอยหลวง หรือ ช่วยกันเก็บเงินเพื่อนำมาใช้บริหารกิจกรรมวัดหรือ ใช้เป็นค่าน้ำค่าไฟวัด เป็นต้น

การกระจายอำนาจของทางเจ้าอาวาสที่มอบให้ชุมชนหรือผู้นำชุมชนซึ่งหากจะมองถึง การกระจายอำนาจให้ดังกล่าวเป็นการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและลดความขัดแย้งกันระหว่างเจ้าอาวาสกับผู้นำชุมชน เมื่อการกระจายอำนาจจากด้านบนลงมาสู่ระดับเจ้าอาวาสทำให้การบริหารงานของเจ้าอาวาสเป็นการบริหารแบบเฉพาะ โดยการบริหารงานแบบลักษณะนี้จึงขึ้นกับชุมชนดังนั้นวัดกับชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันเป็นผลให้ชุมชนกับวัดมีการทำกิจกรรมร่วมกัน

แนวคิดเรื่องระบบอุปถัมภ์ ลักษณะของระบบอุปถัมภ์ตามทฤษฎีอุปถัมภ์ที่ สนิท สมักรการ (พึงอ้าง สนิท สมักร: 18) แบ่งออกได้ 4 รูปแบบ คือ

1. ระบบอุปถัมภ์ที่มีอยู่ในหมู่ญาติ นับว่าเป็นระบบเก่าแก่มากระบบหนึ่งในสังคมไทยตามวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างญาติอาวโส (พี่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย) กับญาติผู้น้อง (น้อง ลูก หลาน หลาน) เป็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์อย่างชัดเจนเป็นระบบที่เก่าแก่สุดระบบหนึ่ง
2. ระบบอุปถัมภ์ในหมู่มิตรสหาย ความเป็นเพื่อนในสังคมไทยปรากฏออกมาได้หลายรูปแบบ เช่น เพื่อนเล่น เพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนร่วมชั้น เพื่อนสถานการศึกษา และเพื่อนตาย เป็นต้น
3. ระบบอุปถัมภ์ในองค์กรต่างๆ ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือของเอกชนก็ตาม
4. ระบบอุปถัมภ์ระหว่างอาชีพ เป็นระบบอุปถัมภ์ที่น่าจะมีลักษณะการที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มผู้ค้าขายกว่าแบบอื่น ๆ

จากแนวคิดที่กล่าวแสดงถึงลักษณะการอุปถัมภ์ของเจ้าอาวาสกับผู้นำชุมชนมีลักษณะหลายรูปแบบ ตามแต่บริบทของสถานภาพของวัด เจ้าอาวาส และชุมชน เช่น การอุปถัมภ์แบบเครือญาติ, องค์กร, ลักษณะทางศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเจ้าอาวาสที่เป็นคนในท้องถิ่นจะได้รับ การอุปถัมภ์จากชุมชนและผู้นำชุมชนในลักษณะที่เป็นญาติ , การอุปถัมภ์ในลักษณะทางองค์กร เป็นการร่วมมือทำกิจกรรมระหว่างเจ้าอาวาสกับผู้นำชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่มีฐานะหรือตำแหน่งทางสังคม ซึ่งเป็นการช่วยเหลือกันระหว่างองค์กรสงฆ์กับองค์กรของชุมชน เช่น การใช้ตำแหน่งทำงาน ร่วมกันช่วยเหลือกัน และการอุปถัมภ์ทางวัฒนธรรม เป็นการอุปถัมภ์กันโดยอาศัยความเชื่อทางศาสนาหรือความเชื่อที่อยู่เหนือธรรมชาติ เช่น การทำพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อให้ตนเองพ้นเคราะห์ หรือทำพิธีเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกให้เป็นผู้นำชุมชน เป็นต้น

แนวคิดการมีส่วนร่วม ลักษณะการมีส่วนร่วมที่อธิบายได้ตรงกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับเจ้าอาวาส ตามที่กล่าวในแนวคิดการมีส่วนร่วมมีองค์ประกอบ 5 ประการต่อไปนี้ (ทัศนีย์ ทองสว่าง, 2549: 305 – 306)

1. การเป็นสมาชิก (Membership)
2. การเข้าร่วมประชุม (Attendance)
3. การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ (Contribution)
4. การเป็นกรรมการ (Membership on Committies)
5. การดำรงตำแหน่งต่าง ๆ (Holding Offices)

จากแนวคิดที่ยกมาสามารถอธิบายให้เห็นถึงการร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสได้ดังนี้คือ ผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแต่ละฝ่าย โดยลักษณะ เป็นสมาชิกของชุมชน โดยที่วัดก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนดังนั้นจึงถือว่าทั้งเจ้าอาวาสและผู้นำชุมชน ก็เป็นสมาชิกของชุมชน ดังนั้นการจะทำกิจกรรมใด ๆ ของวัดทางวัดจะต้องมีการประชุมโดยแจ้ง

ให้ชุมชนหรือผู้นำชุมชนทราบและขอมติของชุมชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของทางวัด การร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนกับเจ้าอาวาสจึงเป็นการร่วมมือทำกิจกรรมของวัดและชุมชน ในการทำกิจกรรมของชุมชนนั้นผู้นำชุมชนจะได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรรมการในงานวัด ส่วนในงานของชุมชนทางเจ้าอาวาสจะได้รับตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาหรือกรรมการ นอกจากดังที่กล่าวมายังมีการคัดเลือกกรรมการให้ทำกิจกรรมนั้นจะคัดเลือกโดยอาศัยตำแหน่งทางสังคม เช่น ตำแหน่งเจ้าอาวาส และตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

จากการอธิบายแนวคิดมาประกอบกับผลวิจัยทำให้ทราบและเข้าใจถึงลักษณะของอำนาจความร่วมมือ และความขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสนั้นมีผลมาจากอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากการดำรงตำแหน่งทางสังคม เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าอาวาส จากประเด็นนี้แสดงถึงลักษณะทางสังคมโดยเฉพาะเขตพื้นที่ที่ศึกษาเป็นแบบผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมชุมชน และการบริหารองค์กร โดยพบว่าการปกครองของสงฆ์นั้นประกอบ หลักการรวมอำนาจ การแบ่งอำนาจ ซึ่งเป็นลักษณะขององค์กรสงฆ์ที่มีการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางแต่แบ่งอำนาจจากส่วนกลางให้กับคณะสงฆ์ตามสายชั้น เช่น ระดับเจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส ส่วนการบริหารนั้นประกอบด้วยหลักการกระจายอำนาจ การพึ่งพากันในระบบอุปถัมภ์และการมีส่วนร่วมระหว่างเจ้าอาวาส กับ ผู้นำชุมชนและชุมชน ซึ่งการบริหารงานในลักษณะดังกล่าวเป็นการบริหารที่อาศัยตามลักษณะของชุมชนนั้นหมายถึงการอาศัยชุมชนผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องอำนาจความร่วมมือและความขัดแย้งระหว่างเจ้าอาวาสและผู้นำชุมชน ดังที่ปรากฏผลว่าอำนาจเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความร่วมมือและความขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาส นั่นคือ ประเด็นด้านอำนาจเป็นประเด็นที่นำไปสู่ความร่วมมือและความขัดแย้งซึ่งจากผลวิจัยพบว่าประเด็นด้านความร่วมมือเป็นประเด็นที่แสดงออกอย่างชัดเจน ส่วนประเด็นความขัดแย้งมีอยู่แต่พบได้น้อยหรือไม่แสดงออกอย่างชัดเจน ดังนั้นเพื่อการป้องกันการขัดแย้งและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อคิดและข้อเสนอแนะไว้ดังนี้คือ

1. ควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสเพื่อ สร้างความเข้าใจระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาส เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน เนื่องจากปัญหาที่พบ เกิดจากการที่บทบาทหน้าที่ที่ทับซ้อนกัน ในเชิงพฤติกรรม ที่ถูกระเบียบไม่ได้กำหนดไว้

2. องค์การสงฆ์ควรที่จะเพิ่มบทบาทด้านการพัฒนาให้เป็นองค์กรร่วม ควรจัดให้มีประชุม การสัมมนาพระสงฆ์ที่ได้รับหน้าที่ เช่น เจ้าอาวาส เพื่อให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบเดียว และเพื่อให้ ลดช่องว่างระหว่างพระ สงฆ์ในท้องถิ่นกับองค์การสงฆ์ โดยผ่านการตรวจงานและเยี่ยมงานจาก หน่วยงานของสงฆ์

3. องค์การสงฆ์ควรที่จะปรับปรุงระบบหรือลดการรวมศูนย์อำนาจลงเพื่อรับฟังปัญหา ของแต่ละท้องถิ่น โดยเริ่มจากระดับภาค หรือระดับจังหวัด เพื่อแก้ไขปัญหาเกิดขึ้นได้ถูกต้องแต่ยัง ต้องรักษาข้อวัตรปฏิบัติของสงฆ์ให้เป็นแบบเดียวกัน

4. ควรจะจัดการบริหารเรื่องการเงินให้เป็นระบบ มีการจัดสรรงบประมาณให้กับทาง วัดเพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์หรือการเงิน